

- r II, 281-12;
- tunçu** [*] = tıkm, lokma. *Bk: tançu.*
I, 417-13;
- tunçuk** — = kaygıdan soluyamaz olmak; hayvan kış için inine girip bahara dek çıkamamak. *Krş.: Rad., Şor. — tunçuk — = su altına dalmak.*
II, 228-1;
- **tı** II, 227-16, 227-19;
- **ar** II, 228-1;
- tunğra** = bedendeki kir.
III, 378-2;
- tungra tüş** — = yüz üstü düşmek. *Bk: unğra yat —.*
— **tüş-ti** III, 378-5;
- tunğu** = sağır.
III, 368-4;
- tuntur** — = kapatmak, örtmek. *Krş.: Rad., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Koy., Kg. — tondur —.*
II, 176-23;
- **dı** II, 176-19;
- **ur** II, 176-23;
- tuplu** = mezar. *Bk: tublu.*
I, 430-28;
- **ka** I, 431-1;
- tuplun** — = delinmek. *Bk: tubul —, tupul —.*
II, 242-9;
- **dı** II, 242-7;
- **ur** II, 242-8;
- tupul** — = delinmek. *Bk: tuplun —, Düzelt: tubul —.*
— **dı** 520-2;
- **gan** = her zaman yarıp yırtan, delen.
I, 519-26;
- kök** — **gan** = bir kuş adı.
I, 519-20;
- tupun** = buğday kesmiği. *Bk: Düzelt: tubun.*
— **lug tariğ** I, 499-7;
- tur** — = durmak; çıkmak, yükselmek; ayakta durmak, kalkmak,

[*] Bu kelime Basma nushada «^تتو» şeklinde çıkmıştır. Yazma nushada «ت» harfinin üzerinde bulunan hareke, üzerine çekilen bir çizgi ile ötreye benzemiştir. Dikkat. B. A.

- kalkımak; zayıflamak. [*Rad.*, *Bü. D.*; *Caf.*, *P. P.*, *T. T.*,
An. Ind., *U.*, *Man.*, *USp.*; *Müh.*; *İd.*, *Hou.*].
- II, 6-28, 31-18, 38-6;
 III, 180-25, 181-13;
- — I, 334-4, 335-13, 455-22;
 II, 35-7, 49-27, 55-13, 55-14, 260-12;
 III, 233-16;
- **dı** I, 20-21, 334-12, 334-18, 335-14;
 II, 6-25, 6-26, 31-16, 32-24, 35-7, 36-22, 38-6, 42-10, 198-18,
 198-22;
 III, 180-22, 181-11, 230-19, 230-20, 231-1;
- **ur** I, 73-8, 73-9, 73-10;
 II, 6-28, 6-29, 7-2, 7-4, 31-17, 35-8, 38-6, 58-3, 170-1, 297-4;
 III, 180-24;
- **an** II, 65-3;
- **ası** (Oğuzlarca). *Bk*: **tur-gu**.
 I, 33-7;
 II, 68-8;
- **daçı** (Oğuzlar ve uyanlarca). *Bk*: **tur-guçı**.
 II, 32-26, 48-3, 49-7;
- **duk** II, 61-16;
- **dukı** (— **dugı**) II, 42-15;
- **dukum** (— **dugum**) II, 42-12;
- **gan** II, 53-17, 53-19, 54-1;
- **galır men** II, 67-2;
- **gıl** II, 43-23;
 III, 26-1;
- **gu** (Türklerce). *Bk*: **tur-ası**.
 I, 16-6, 33-7, 420-5;
 II, 68-5;
 III, 211-17;
- **guçı** (Ö. Türklerce). *Bk*: **tur-daçı**.
 II, 49-29;
- **guluk** II, 56-21;
- **uçı** II, 52-1;
- **uğı** II, 52-17, 52-19;
- **uğlı** II, 57-23, 57-24;
- **ugsak** II, 57-2;
- **ıgsak** II, 55-16;
- **up** I, 139-19, 214-19, 236-2, 494-3;
 II, 232-20;
 III, 219-14, 258-14, 401-12, 422-9;

- **ma** II, 64-12 ;
- **mağlar** II, 64-15 ;
- **madı** I, 149-3 ;
- **madukum** II, 42-12 ;
- **mas** I, 361-26 ;

tura = kalkan, siper ; düşmandan gizlenmek için kullanılan şey.
[Rad., Çağ.]
II, 356-19 ;

— **nı** III, 106-14 [*], 221-2 ;

turag = sığınak. [Müh.] Krş. : Rad., Çağ. ; İd. — turak.

— **ka** II, 152-24 ;

turbi = yardımcı, yâver, uyuntu ; tosun.
I, 415-11 ;

turbınla — = araştırmak, kıyas etmek, ölçümlemek. Bk : **turbun**.
— — I, 435-14 ;

turbun = araştırma, ölçme, kıyas etme.
I, 435-13 ;

turbunlan — = bir şey hakkında araştırmalarda bulunmak.
II, 278-4 ;

— **dı** II, 278-1 ;

— **ur** II, 278-3 ;

turgur — = durdurmak ; kaldırmak, dikmek, yapmak -inşa etmek- ; zayıflatmak, yordurmak, durgunlaştırmak. [Caf., P. P., U., USp.] Krş. : Rad., Çağ., D. Tür., Taran., Kg., Kkg., Kar. ; Müh. — turguz — ; Rad., Uyg., Alt., Tel., Leb., Şor., Sag., Koy., Kaç. — turgus — ; Müh. ; İd. — tur-

[*] Bu kelimenin anlamı divanın asıl metninde (Basma C. III, S. 74 ve Yazma S. 488) yoktur ; bununla beraber bu kelimeden sonra gelen « yığdaçı » kelimesinin anlamı dahi gösterilmemiştir. Kelimenin geçtiği beyit şöyledir :

آتسا اَقِن كَزْ كَرِبْ سِمِ تَرَانِي يَغْدَجِي
تَاغَغِ اَتْبَا غَرَسَا اَوْزِي قَبِي يَبْرَتْلُوْزْ

Bu yüzden biz metni dilimize çevirirken « kim tur anı yığdaçı » şeklinde okuduk ve « ona engel olacak kimdir ? » diye dilimize çevirdik ise de bugün bu anlam bizce pek uygun görülmemektedir. Burada bu parçayı « atsa okın kezgerip kim turanı yığdaçı » şeklinde okumak daha uygun gibi görünmektedir. Bilindiği üzere « tura » kelimesi « kalkan » anlamındadır ve divanda iki yerde geçmektedir ; Çağataycada dahi « tura » bulunduğu gibi anlamı az çok değişerek Batı Türkçesinde dahi kullanılmaktadır ; Kütahya Vilâyetinin bazı bölgelerinde « duvar üzerine yapılan tahta siper » anlamındadır. Şu hale göre bu mısraın anlamı « oku gezleyip atsa kim kalkanla men'eder » olur. B. A.

- dur* — ; *Caf.*, *T. T.*, *An. İnd.* — *turkur* —
 II, 177-24, 178-3 ;
- **dı** II, 177-21, 177-25, 177-26, 198-20, 198-23 ;
- **ur** II, 177-23, 178-3 ;
 III, 295-8 ;
- **galır** II, 177-9 ;
- **sa** III, 355-11 ;
- **up** I, 486-15 ;
- turıga** = turga kuşu, bir çeşit serçe.
 III, 174-6 ;
- turk** = bir cismin uzunluğu, boyu. [*Caf.*].
 I, 349-2 ;
- **ı** I, 349-3, 349-5 ;
- turkiğlan** — = üstelemekten çekinmek, kocunmak, saygı göstermek.
Bk : **turkuglan** —.
 II, 272-23 ;
- **dı** II, 272-19 ;
- **ur** II, 272-23 ;
- turkın** — = utanmak, sıkılmak, çekinmek. *Bk* : **turkun** —.
 II, 241-23 ;
- **dı** II, 241-19 ;
- **ur** II, 241-22 ;
- turkla** — = ölçmek.
 III, 445-10 ;
- **dı** III, 445-6 ;
- **r** III, 445-10 ;
- turku** = ipek kumaş. *Bk* : *Düzelt* : **torku**.
- turkuğ** = hayâ, utanma.
 I, 462-16 ;
- **bol** — = utanır olmak.
- **bol-dı** I, 462-17 ;
- turkuglan** — = üstelemekten çekinmek, kocunmak, saygı göstermek. *Bk* : **turkiğlan** —.
 II, 272-23 ;
- **dı** II, 272-19 ;
- **ur** II, 272-23 ;
- turkun** = durgun.
 I, 440-16 ;